

De vondst van een kies van een grottenleeuw

G. Ham

Al jaren lang wordt er zand en grind opgezogen in de Loowaard. Dit gebied ligt aan de oostzijde van het Pannerdens Kanaal, ter hoogte van het dorp Groessen. Het opgezogen materiaal wordt door een buis naar een drijvende zeefinstallatie gevoerd waarin het zand gescheiden wordt van het grind. Dit laatste wordt in een schip gestort dat op gezette tijden naar Arnhem vaart waar het grind gesorteerd wordt in een zeefinstallatie vlak bij de "oude" Rijnbrug (de John Frostbrug). Het grove materiaal (en de modder!) werd vroeger op de kade gestort en vormde een eldorado voor verzamelaars. De paleontologen konden hun hart ophalen aan het mammoet- en het (relatief sterk aanwezige) neushoornmateriaal, naast de overblijfselen van rendier, oeros/wisent, paard en mens.

De archeologen konden rekenen op Romeinse scherven e.d. Als de storthoop wat te groot werd ging het materiaal per vrachtwagen naar de Rosandepolder. Deze ligt aan de Rijn tussen Arnhem en Oosterbeek, aan de Oostkant van de spoorlijn Arnhem/Nijmegen. Daar werd (en wordt nog) het materiaal gebruikt als dijkversterking.

Helaas zijn de gouden tijden voorbij. Door andere zuigtechnieken komt er veel minder groot materiaal op de storthoop terecht. Het zoeken op de Rijnkade is al een paar jaar

niet meer mogelijk omdat het "afval" direct naar de Rosandepolder vervoerd wordt. Een tocht daarheen loont doorgaans nauwelijks de moeite. Schrijver dezes kan het echter niet laten om, als hij toevallig in de buurt komt even de storthopen langs te lopen, want je kunt nooit weten ..... En zo gebeurde het dat ik op 6 oktober jl. een stukje onderkaak met een kies opraapte wat ik zo op het eerste gezicht plaatste in de hoek van "grote hond of wolf". Op de conferentie van de W.P.Z. op 18.11.'89 te Amerongen konden de aanwezige deskundigen het geval niet goed plaatsen. Thijs van Kolschoten nam op zich het stuk nader te onderzoeken.

De ongedachte uitkomst was dat het hier gaat om een kies van een grottenleeuw (*Panthera leo spelaea*, Goldfuss 1810), en wel om de p4 uit de linkerhelft van de onderkaak. Van de p3 is een wortelrest aanwezig. De p4 heeft een afgebroken punt. Toevallig is een stuk van de kaak dusdanig afgebroken dat de wortels van de p4 bloot zijn komen te liggen. De lengte van de kies is 25,2 mm en de breedte 12,3 mm. Deze maten zijn een fractie kleiner dan die van de overeenkomstige p4 uit de leeuwenkaak gevonden te Maren-Kessel (coll. A. Verhagen) welke is afgebeeld op ware grootte in het 2e nummer van de 1e jaargang van *Cranium*. De beschrijving van 46

deze kaak is gepubliceerd door D.P. BOSSCHA ERDBRINK (1983). In ditzelfde nummer staat een beschrijving van de linkerhelft van een onderkaak afkomstig uit de Brasemermeer (coll. van het Rijksmuseum voor Geologie en Mineralogie te Leiden).

In Proceedings C 84 (1), maart 1981 staan beschrijvingen van een fragment van de linker bovenkaak met een P4 (Loowaard, coll. Meijs), de rechter helft van een onderkaak

(Lathum, coll. R.G.M. Leiden) en de linker helft van een onderkaak (Ellewoutsdijk, col. R.G.M. Leiden).

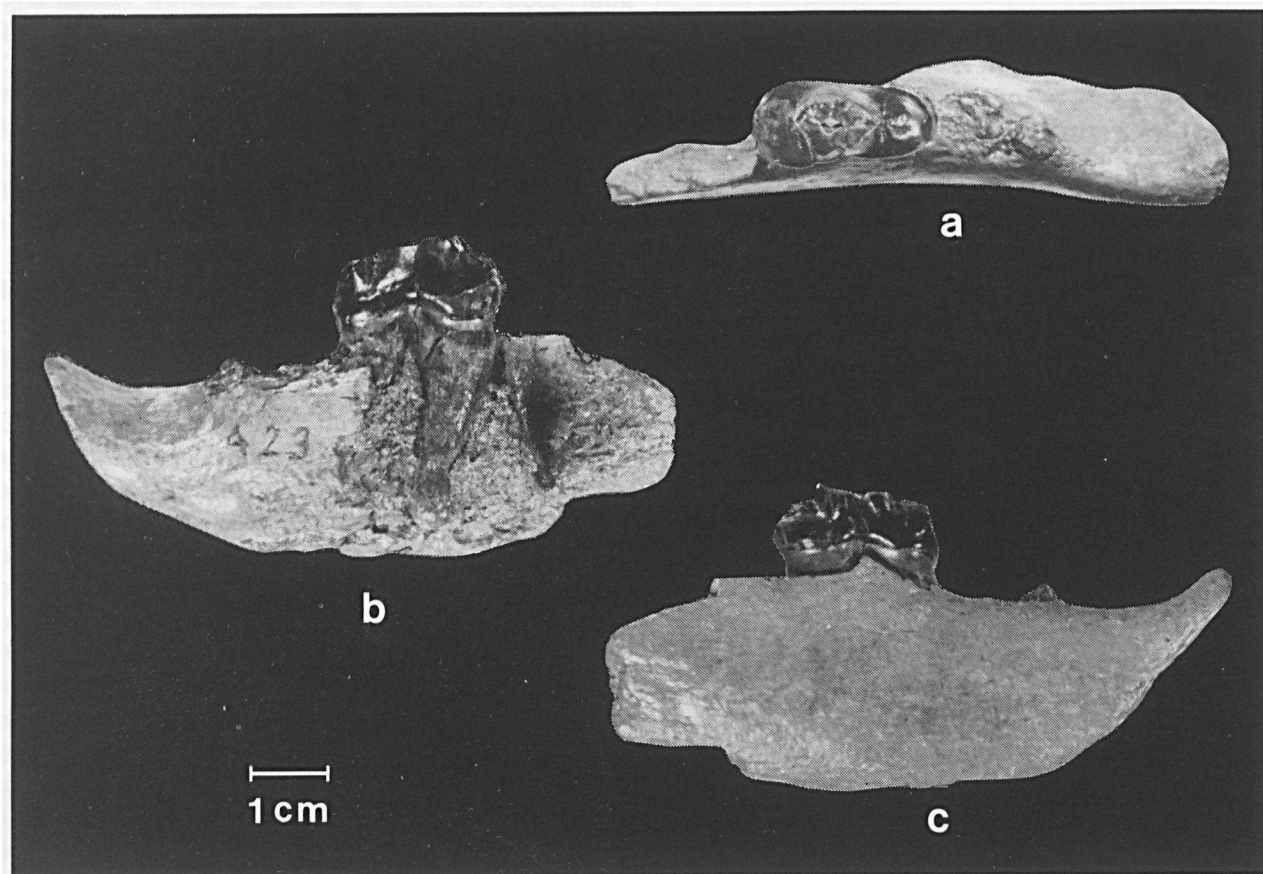
Er is dus wel het een en ander gevonden, maar het materiaal is schaars en onvolledig. Er valt nog veel te onderzoeken, b.v. of er bij kleinere afmetingen sprake is van sexuele dimorfie of dat we te maken hebben met het verschijnsel dat aan het eind van het Pleistocene de grottenleeuw kleiner werd.

LITERATUUR:

BOSSCHA-ERDBRINK, D.P., 1981: Some more cave lion remains. Proc. Kon. Ned. Ak. Series C, vol. 84(1).

BOSSCHA-ERDBRINK, D.P., 1983: Still more cave lion remains. Proc. Kon. Ned. Ak. Series B vol 86(2).

adres auteur: G. Ham
Leeuwardenweg 54
6835 KX Arnhem
tel. 085-233493

Fragment van een linker onderkaak van *Panthera leo spelaea*, a: bovenaanzicht, b: wangzijde en c: tongzijde.

Fragment of a left mandible of *Panthera leo spelaea*, a: superior aspect; b: buccal aspect and c: lingual aspect.